

«تاریخ مختصر زبان‌شناسی ساختگرا»

مؤلف: پیتر متیوس

مترجم: راحله گندمکار

ناشر: قطره

سال نشر: ۱۳۸۹

نوبت چاپ: اول

محل نشر: تهران

تعداد صفحات: ۳۴۰

- این کتاب می‌تواند برای تدریس دروس مکاتب زبان‌شناسی و تاریخ زبان‌شناسی در رشته زبان‌شناسی همگانی در مقطع کارشناسی ارشد مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به این که این اثر تنها بخشی از مباحث مکاتب زبان‌شناسی و تاریخ زبان‌شناسی را پوشش می‌دهد، بنابراین باید همراه با منابع دیگر برای تدریس به کار رود. بسیاری از مفاهیم زبان‌شناسی در این کتاب به لحاظ تاریخ شکل‌گیری مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در رویکردهای مختلف و با توجه به دیدگاه زبان‌شناسان مختلف مطرح شده‌اند. برای فهم بخش عمده‌ای از زبان‌شناسی جدید خواندن این کتاب بسیار مفید است.
- پیش از هر چیز باید به این نکته اشاره کرد که این کتاب منبعی با ارزش و ترجمه آن نیز انتخاب شایسته‌ای بوده است. جای چنین منبعی در حوزه زبان‌شناسی در کشور خالی بوده است. به رغم اشکالات موجود که احتمالاً در هر اثری یافت می‌شود متن به خوبی به فارسی برگردانده شده است.
- در بررسی این ترجمه از متن اصلی که به صورت الکترونیکی در دسترس بود کمک گرفته شده است. این کار برای مطابقت برخی بخش‌ها لازم بوده است.

۱۳۲ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

- به طور کلی ترجمه نثر روان و قابل قبولی دارد. سبک به کار رفته برای ترجمه اثر، با توجه به موضوع آن مناسب به نظر می‌رسد.
- قواعد ویرایش و نگارش بسیار خوب رعایت شده است و در آن دقت لازم انجام شده است. به لحاظ علائم نوشتاری، کتاب (ترجمه) از کیفیت بالایی برخوردار است. اما کلماتی که بر اساس دستور خط فارسی سر هم نوشته می‌شوند جدا شده‌اند مانند: «یک سان» در صفحه ۹۲، «آن چه» در صفحه ۹۳.
- از لحاظ حروفنگاری متن بسیار خوب و کم اشتباهی است. اما مشکلات املائی اندکی در متن دیده می‌شود. مثلاً در صفحه ۱۷۵ به جای «مواجهه»، «مواجه» آمده است. یا در صفحه ۱۹۷ به جای «حذف می‌کند»، «حذف‌اند» آورده شده است. صحافی و طرح جلد نیز از کیفیت مناسبی برخوردار است.
- از آنجایی که در درس مکاتب زبان‌شناسی مکاتب گوناگونی از جمله زایشی، نقش‌گرا و ساختگرا ارائه می‌گردند این کتاب و به ویژه ۵ فصل اول آن می‌تواند برای تدریس بخشی از این درس که به ساختگرایی مربوط می‌گردند، مورد توجه قرار گیرد.
- نویسنده اصلی کتاب در ارائه اصطلاحات تخصصی موفق بوده است. به علاوه، مترجم در ترجمه اصطلاحات تخصصی امانت‌داری را رعایت کرده است. با این حال در مواردی اصطلاحات به خوبی و به درستی برگردانده نشده‌اند. مثلاً در صفحه ۴۴ مترجم در مقابل هر دو اصطلاح languages «زبان‌ها» و language «دانش زبان» (مفهوم langue اسوسور)، معادل «زبان» را قرار داده و در ادامه بحث این روند را تکرار می‌کند که این دو آشکارا متفاوت‌اند.
- کیفیت معادل‌سازی، به‌طور کلی، مناسب است. برخی اصطلاحات از پیش به کار می‌رفتند و برخی نیز توسط مترجم معادل‌سازی شده است که به نظرم به دقت این کار صورت پذیرفته است مثلاً ساختن معادل «امر اجتماعی» به جای social fact بسیار جالب است. اما مشکلات کوچکی نیز دیده می‌شود. برخی موارد همچون “physicalist” (ص. ۵۵)، “physical” (ص. ۵۵)، و “physicalism” (ص. ۵۶) به ترتیب، «فیزیکی»، «فیزیکی»، و «ماده‌گرایی» ترجمه شده‌اند. این مسأله می‌تواند ایجاد ارتباط میان این اصطلاحات را برای خواننده دشوار سازد.

تاریخ مختصر زبان‌شناسی ساختگرا ۱۳۳

- یکی از ویژگی‌های مهم این اثر، توضیح مفاهیم پیچیده با بهره‌گیری از مثال‌های متعدد است. سراسر کتاب مملو از مثال‌هایی است که خواننده را در فهم مطالب یاری‌گر است. این کتاب به عنوان کتاب درسی نوشته نشده است و اساساً کتابی تاریخی به این شکل اقتضای داشتن تمرین، آزمون، نمودار و غیره را نمی‌کند. در هر صورت فصول مقدمه و جمع‌بندی نهایی دارد که به درک و جمع‌بندی متن کمک می‌کند.
- کتاب حاضر اثری با ارزش در زمینه تاریخ ساختگرایی است که صرفاً در بردارنده چهره‌های شاخص نیست، بلکه اثری است که به تبیین پیدایش و تحول مفاهیم اساسی ساختگرایی نیز می‌پردازد.
- خط سیر کلی کتاب کاملاً انسجام دارد و موردی از حاشیه‌روی غیر ضروری در آن مشاهده نمی‌شود. کتاب به صورت یک‌دست تاریخ ساختگرایی است. مطالب نیز به درستی عنوان‌بندی شده و در فهرست آمده‌اند. فصل‌ها کاملاً منسجم و مرتبط هستند و ترتیب ارائه آن‌ها مورد انتظار و منطقی است.
- کتاب حاضر طبق سرفصل‌های شورای عالی برنامه‌ریزی می‌تواند به عنوان بخشی از درس مکاتب زبان‌شناسی در دوره کارشناسی ارشد به کار آید.
- در مورد روزآمدی اطلاعات کتاب می‌توان به این نکته اشاره کرد که اثر حاضر به تاریخ زبان‌شناسی و مکتب ساختگرایی و مفاهیم مرتبط با آن می‌پردازد. با این حال، این اصطلاحات برای زبان‌شناسان شناخته شده‌اند و هنوز به کار می‌روند.
- روش به کار رفته برای تدوین مطالب روش جالبی است. به این ترتیب که در نهایت اختصار سیر تحول مفاهیم گوناگون را با مثال‌های متعدد توضیح داده است، به‌طوری که خواننده علاقه‌مند درک خوبی از مفاهیم به دست می‌آورد.
- آثاری که نویسنده از آن‌ها بهره برده همان آثاری هستند که بنیان ساختگرایی بر آن‌ها استوار است. علاوه بر این آثار بسیاری که در شرح ساختگرایی به چشم می‌خورند نیز در تدوین این اثر نقش بازی می‌کنند.
- متن انگلیسی اثر از ارجاعات درون متنی بهره گرفته است که دقت لازم را دارد. در ترجمه فارسی این ارجاعات به صورت پانویس آمده‌اند. متأسفانه فهرست منابع پایانی در ترجمه حذف شده‌اند که به نظر نقص مهمی است که در چاپ‌های بعدی باید اصلاح گردد. ظاهراً برخی ارجاعات نیز توسط مترجم نادیده گرفته شده‌اند (صفحه ۱۰۴ و ۱۵۶). در متن

۱۳۴ نقدنامه کتب و متون زبان‌شناسی

ترجمه چند ارجاع درون متنی دیده می‌شود از جمله: ۱۳۲، ۱۷۸، ۲۴۳، ۲۵۴، ۲۹۰. به طور کلی منابع و ارجاعات هر جا که لازم بود استفاده شده‌اند. میزان دقت در استنادات و ارجاعات بسیار بالا است.

- ترجمه دقیق انجام شده است و مترجم محترم تلاش بسیار نموده تا نیت نویسنده و مفاهیم را دقیقاً منتقل سازد. اما در صفحه ۸۵ «بوآس معتقد است ...» نظر بوآس طوری ترجمه شده است که گویی وی برخی زبان‌ها را بدوی می‌داند. در صفحه ۱۰۱ می‌خوانیم «واج تظاهر آواهایی است که ...» در حالی که عکس این مطلب درست است یعنی واج به صورت آواها یا صداها تجلی می‌یابد. نمونه‌هایی از این دست در صفحه ۱۱۹ و ۳۰۸ نیز یافت می‌شود. در حالت کلی ترجمه روان و دارای سبک مناسبی است اما گاه برخی جمله‌ها به خوبی ترجمه نشده‌اند.
- یکی از نکات مهم درباره اصطلاحات عدم ذکر بسیاری از اصطلاحات است که در اصل انگلیسی آمده و مترجم می‌توانست در پانوش آن‌ها را ذکر کند.
- پیشنهادهایی که می‌توانند به کیفیت چاپ دوم کتاب کمک کنند عبارتند از:
 - ۱- دقت بیشتر در برگرداندن اصطلاحات تخصصی،
 - ۲- ذکر برابره‌های انگلیسی در پانوش،
 - ۳- اضافه کردن فهرست منابع در پایان متن،
 - ۴- ذکر املاهای انگلیسی اسامی خاص در پانوش،
 - ۵- اصلاح مواردی که به درستی ترجمه نشده‌اند.